

Arkivnr: 2016/3832-1
Saksbehandlar: Venke Barrikmo

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for opplæring og helse		28.04.2016

Gratis skulefrukost - til prioriterte skular med fråfall

Samandrag

Fylkesrådmannen viser til møte i Fylkestinget 09.12.2015, der det i sak PS 95/2015, budsjett for Hordaland fylkeskommune 2016, vart sett av kr 1 000 000 til *Ernæring i skulen. Frukost til elevvar. Prioritere skular med fråfall. Til frukost på skulen vert det sett av 1 mill. kr til prioriterte skular med fråfall.*

I OPHE 14.04.2015 sette representanten Aleksander Fosse Andersen sette fram følgjande oversendingsforslag:

«Fusa vgs gir elevane tilbod om gratis skulefrukost. Både skuleleiing og elevvar trekkjer fram ordninga som viktig for å betra skule- og læringsmiljøet. Ber om ei sak der det vert opplyst om skulemattilbodet ved dei vidaregåande skulane i Hordaland, og ei vurdering av kostnader ved å innføra skulemåltid i Hordaland.»

Som svar vart det lagt fram ei melding RS 26/2015 om *Skulefrukost*, i OPHE 02.06.2015. Meldinga tek utgangspunkt i ei spørjeundersøking blant dei vidaregåande skulane. *Ei kort oppsummering av svara viser at det er fleire skular som har hatt eller har ordning med frukostservering. Alle ser føremoner vet at elevane får eit tilbod om god og næringsrik mat før arbeidsøktene på skulen.*

På bakgrunn av krav i *Regional folkehelseplan, Handlingsprogram*, under delmål 3.2 der Helsefremjande skule er definert gjennomført, vert det samstundes sett krav til fylkeskommunen om å *arbeide for å etablere sunne matvanar i skulane/skulekantinene etter nasjonale tilrådingar.*¹

Helsedirektoratet gjennomførte i 2013 ei undersøking om *Mat og måltider i vidaregåande skole*. I oppsummeringa vert det understreka den unike læringsarenaen skulen er, og kor viktig den er i eit helsefremjande og førebyggjande aspekt. Skulemåltidet vert trekt fram som ein faktor av miljøskapande verdi, samstundes som det har betydning for helse, trivnad og læring.²

*Frokostinntak og sunne matvaner ser ut til å ha positive effekter på skoleprestasjon*³

¹ Hordaland fylkeskommune, [Regional plan for folkehelse – Fleire gode leveår for alle. Handlingsplan. 2014-2017](#), 4. april 2014

² Helsedirektoratet, [Mat og måltider i vidaregåande skole, 2013](#)

³ HiB, Hege Wergedahl, professor i helsefremmende og forebyggende arbeid. Presentasjon 04.12.2015

Gjennom tilrettelegging for velorganiserte og sunne måltider som inkluderer alle, kan skolen bidra til at unge får gode muligheter til å etablere et helsefremmende og godt kosthold som de tar med seg videre i livet. Dette kan bidra til å redusere sosiale forskjeller i kosthold.⁴

Forslag til vedtak

Utval for opplæring sluttar seg til fylkesrådmannen sitt forslag om å løyve 1 000 000 til gratis skulefrukost ved Årstad videregående skole frå skulestart 2016.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Svein Leidulf Heggheim
fylkesdirektør opplæring

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

⁴ Helsedirektoratet. Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen, november 2015, s 17

Fylkesrådmannen, 08.04.2016

Bakgrunn

Auka læringsutbytte og fullføring er det overordna målet for dei vidaregåande skulane i Hordaland fylkeskommune.

På bakgrunn av møte i OPHE 02.06.2015, med oversendingsforslag frå representanten Aleksander Fosse Andersen, meldt inn til OPHE 29.09.2015; *Vurdering av samanheng mellom trivsel/elevmiljø og fråfall ved skular som har tilbod om skulemåltid*. Her vert det understreka at to skular som har tilbod om gratis skulefrukost, begge skårar betre enn snittet i Hordaland når det gjeld *trivsel* i *Elevundersøkinga*. Tala på elevar som har fullført og bestått er òg høgare enn gjennomsnittet, utan at det vert trekt nokon direkte samanheng. Det vert vidare vist til prosjekt Helsefremjande skule og samarbeidet med Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet, som vil gi kjennskap til vidare forskning på feltet.

I *Regional folkehelseplan, Handlingsprogram*, under delmål 3.2 er Helsefremjande skule definert gjennomført. Samstundes vert det sett krav til fylkeskommunen om å *arbeide for å etablere sunne matvanar i skulane/skulekantinene etter nasjonale tilrådingar*.⁵

Kva seier forskning som skulemåltid og læring

Med fokus på ernæring og læring arrangerte *Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet* ein fagdag 04.12.2016, *Skulemåltidet – en ressurs for læring*, i samarbeid med opplæringsavdelinga. Målet med dagen var å presentere forskning på skulemåltid og læring, samt å presentere ny *Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen*.⁶ Der vert det understreka at ein frå eit læringsperspektiv ser på måltid som grunnleggjande for å fremje konsentrasjon og læring. I tillegg er skulemåltid og kantine ein særskilt viktig faktor for læringsmiljøet på den enkelte skule.

Fra et læringsperspektiv er måltidene en grunnleggende faktor for å fremme konsentrasjon og læring. Gode rammer for måltidet, med ro og nok tid til å nyte maten, gir grunnlag for gode måltidsopplevelser og trivsel.⁷

Helsedirektoratet gjennomførte i 2013 ei undersøking om *Mat og måltider i vidaregåande skole*. I oppsummeringa vert det understreka den unike læringsarenaen skulen er, og kor viktig den er i eit helsefremjande og førebyggjande perspektiv. Skulemåltidet vert trekt fram som ein faktor av miljøskapande verdi, samstundes som det har verdi for helse, trivnad og læring.⁸

Norge er eit land der likskapen er større enn ulikskapen. Trass i det, er det eit samfunnsproblem at enkeltmennesket si helse på sikt er eit resultat av kven du er og kva for omgjevnader du har vakse opp i. Sosial utjamning er eitt av dei fem grunnprinsippa i folkehelsearbeidet.⁹ Skulen er difor av avgjerande verdi for å jamne ut sosiale ulikskapar gjennom universelle tiltak. Det er i ungdomsåra individet etter kvart finn sin eigen plass og let seg påverke av omgjevnadene. Dersom skulen kan bidra til ei endring mot sunne matvanar og fysisk aktivitet, vil det vere ein vinn-vinn-situasjon, både for den enkelte elev, skulen, og samfunnet på lang sikt.

⁵ Hordaland fylkeskommune, [Regional plan for folkehelse – Fleire gode leveår for alle. Handlingsplan. 2014-2017](#), 4. april 2014

⁶ Helsedirektoratet, [Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen](#), november 2015

⁷ Helsedirektoratet, [Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen](#), november 2015, s 7

⁸ Helsedirektoratet, [Mat og måltider i vidaregåande skole, 2013](#)

⁹ Hordaland fylkeskommune, [Regional plan for folkehelse – Fleire gode leveår for alle. 2014-2025](#), 7. april 2014

Gjennom tilrettelegging for velorganiserte og sunne måltider som inkluderer alle, kan skolen bidra til at unge får gode muligheter til å etablere et helsefremmende og godt kosthold som de tar med seg videre i livet. Dette kan bidra til å redusere sosiale forskjeller i kosthold.¹⁰

Tidlegare har det vore usemje om skulefrukost har innverknad på læring. No viser fleire studiar at det kan ha ein positiv effekt på skuleprestasjonar. M.a.o. vert det vist til at daglege inntak av frukt gir auka akademiske prestasjonar. Frukost kan ha effekt på skuleprestasjonar, og eit sunt kosthald gir mindre lærevanskar. Det er òg peika på at inntak av fisk har positiv effekt på akademiske prestasjonar hos ungdom. *Frokostinntak og sunne matvaner ser ut til å ha positive effekter på skoleprestasjon¹¹*

Erfaringar frå andre fylkeskommunar

I Nordland fylkeskommune har dei hausten 2015 prøvd ut gratis frukost til alle dei vidaregåande skulane, noko som vart publisert 26.08.2015 i Rana Blad. *Alle elever i vidaregåande skole får gratis frokost ut året.¹² Et sunt måltid mat er en god start på dagen, gir bedre konsentrasjon og vil bidra til bedre læring for ungdommene. Felles frokost er i tillegg relasjonsskapende og kan derfor gi effekt på frafall, sier fylkesråd for utdanning Grete Bang (Ap), i en pressemelding fra Nordland Fylkeskommune.*

Helsefremjande skule

Pilotprosjektet Helsefremjande skule (2015-2017) har ernæring som eitt av tre satsingsområde. Dei fire prosjektskulane har alle auka fokus på samanhengen mellom skulemåltid, trivsel og læring. Skulane har ulike tilnærmingar, men jobbar for ein sunnare profil på mattilbodet i kantinen. Ein av skulane (Fitjar vgs) tilbyr t.d. gratis havregraut til frukost. Etter prosjektperioden vil desse fire skulane sitje att med erfaringar som vil vere av verdi for vidare satsing.

Dagens situasjon

På mange av fylket sine vidaregåande skular er det kantiner som legg til rette for eit frukosttilbod. Med unnatak av 2-3 skular med eit gratistilbod, betalar elevane sjølve for frukosten. Årstad vidaregåande skole har ikkje eit generelt frukosttilbod eller gratis frukost, men etter 1. mars har elevane fått tilbod om gratis frukt før skulen startar. Skulen opnar kl. 08.00 og kantina kl. 09.00.

I inneverande skuleår har skulen ein avgrensa kantinekapasitet grunna ombygging. Den situasjonen blir endra frå komande skuleår, då det er planlagt ei omlegging av kantinedrifta. Det er elevar på grunnkompetanse og arbeidstrening som driv kantinetenesta ved skulen. Kantinedrifta gir eit opplæringstilbod for om lag 20 elevar.

Gjennomføringsprosenten ved Årstad vgs ligg under snittet i Hordaland. I tillegg er prosenten sluttarar over dobbelt så høgt som snittet for HFK. Hovudmålet om auka læringsutbyte og fullføring set difor ekstra krav til denne skulen.

Kva for kosthald ungdomane har, heng saman med deira sosioøkonomiske status. Difor blir ei satsing på mat og måltid ved Årstad vidaregåande skole eit viktig tiltak både som faktor til sosial utjamning, men òg som faktor i arbeidet for auka læringsutbyte og gjennomføring, jf. argument som vert understreka i forskning på skulemåltid og læring.

Den 18. januar publiserte BA ei undersøking, *Den store kantinetesten*. Det er ei uformell undersøking utført av to elevar frå Bergen katedralskole. Desse to har spist seg gjennom 15 skulekantiner i Bergen og rangert kantinen. Undersøkinga i seg sjølv seier noko om elevengasjementet knytt til faktorar som bidrar til auka trivsel og læring.

¹⁰ Helsedirektoratet. Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen, november 2015, s 17

¹¹ HiB, Hege Wergedahl, professor i helsefremmende og forebyggende arbeid. Presentasjon 04.12.2015

¹² Rana Blad: [Alle elever i vidaregåande skole får gratis frokost](#). 26.08.2015

Heilt konkret har Årstad vgs òg ei utfordring i at elevane nyttar seg av lokale butikkar i staden for å handle mat i kantina. Difor vil skulen jobbe vidare med å skape eit tilbod av sunn og rimeleg mat, som gjer at elevane vel å handle/spise i kantina. For dei fleste skular lar det seg ikkje gjennomføre å tilby gratis skulefrukost utan ekstra tilskot. Dei praktiske utfordringane skulen opplever inneverande skuleår, vil endre seg frå oppstart komande haust.

Omsetninga var om lag på 800 000 i 2015, og innkjøp av varer 785 000. Verken innkjøp av utstyr, straum eller løn inngår i desse tala.

Tiltak

Med tanke på målet om auka gjennomføring, ønskjer skulen å utvikle eit frukosttilbod frå komande skuleår.